

“A l’image de Dieu”. Ètica i *conatus* a Emmanuel Lévinas¹

MIQUEL RIERA FONT (*Universitat de les Illes Balears*)

El 1986 es publicà la traducció francesa de l’obra cabdal del rabi lituà Haïm de Volozhyn (1759-1821) *L’âme de la vie*. Emmanuel Lévinas, qui fou l’encarregat d’escriure’n el prefaci, havia assenyalat gairebé una dècada abans la importància i l’originalitat d’aquesta *sintesi de l’espiritualitat jueva* on, a partir d’un erudit exercici d’exegesi bíblica, talmúdica i cabalística, i tot i el seu caràcter *aparentment dogmàtic i religiós*, Volozhyn *intentà determinar el significat de la humanitat de l’home en l’economia de la creació*. Ens interessa especialment el fet que la influència que *L’âme de la vie* va exercir sobre l’autor de *Totalité et Infini* (1961), com ell mateix reconegué en diverses ocasions, coincideixi amb la seva crítica a l’antropologia occidental com a *insistència en la perseverança de l’èsser* tradicionalment vinculada a la fórmula spinoziana del *conatus*. En efecte, en la coneguda proposta levinasseana d’una ètica entesa com a filosofia primera *el món existeix no perquè l’home persevera en l’èsser*. Ben al contrari, *l’humà és abans de res una altra determinació antropològica: la possibilitat mateixa d’un ésser per a l’altre*. Ens demanem fins a quin punt aquesta fórmula, que alimenta fecundes controvèrsies, podria haver tingut en *L’âme de la vie* un fort precedent, precisament allà on Volozhyn s’interroga pel sentit d’un ésser creat a imatge divina (Gen. I, 26) tal i com en el judaisme es definiria l’humà a diferència de l’*animal racional* de la tradició filosòfica, i de la mateixa manera que Lévinas es demanà *si l’èsser mai no és, al contrari del que diuen tantes tradicions tranquil·litzadores, la seva pròpia raó d’existir, o si el famós conatus essendi és o no la font de tot dret i de tot sentit*.

1. Aquest estudi, que s’emmarca en el projecte de recerca “La influència de Abraham Cohen de Herrera sobre Spinoza” finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació FFI2009-07217, ha estat possible gràcies al programa operatiu cofinançat pel Fons Social Europeu d’Ajuts per a la formació de personal investigador del Govern de les Illes Balears.